

Brussel, 26 maart 2015

Advies nr. 2015/08

Uitgebracht op verzoek van de minister van Zelfstandigen

Artikel 110, §1, van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Ontwerp van wet tot wijziging van de leeftijdsvoorwaarden voor het overlevings- en het rustpensioen en van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor het vervroegd pensioen voor zelfstandigen

Het ontwerp van wet dat aan het Comité wordt voorgelegd, voorziet in een aanpassing van de toegangsvoorwaarden tot het pensioen.

Ten eerste voorziet het wetsvoorstel vanaf 2026 in een geleidelijke optrekking van de leeftijdsvoorwaarde voor het overlevingspensioen met telkens 1 jaar per jaar om in 2030 55 jaar te bedragen.

Ten tweede voorziet het wetsontwerp een verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd tot 66 jaar vanaf 1 januari 2025 en tot 67 jaar vanaf 1 januari 2030.

Tot slot voorziet het wetsontwerp in een verstrenging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden, voor het vervroegd pensioen voor zelfstandigen.

Het Comité brengt een gunstig advies uit over de voorgestelde maatregelen. Het herneemt de opmerkingen die het reeds in zijn verslag 2014/03 ter zake formuleerde.

Het regeerakkoord voorziet maatregelen om het verlaten van de arbeidsmarkt te vertragen. Deze voorgestelde ingrepen omvatten o.m. een aanpassing van de toegangsvoorwaarden tot het pensioen. Het ontwerp van wet dat ter advies aan het Comité wordt voorgelegd moet in dit kader gezien worden. Het voorziet immers in:

- een verhoging van de minimumleeftijd voor het bekomen van een overlevingspensioen;
- een verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd;
- een verstrenging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor het vervroegd pensioen.

1 Het voorgelegde wetsontwerp

1.1 Het overlevingspensioen

Op dit moment bedraagt de leeftijdsvoorwaarde om een overlevingspensioen te kunnen genieten minimum 45 jaar, indien het overlijden van de partner plaatsvond

voor 31 december 2015. De wetgeving voorziet reeds in een geleidelijke optrekking van de leeftijdsgrens met 6 maanden per jaar om in 2025 50 jaar te bedragen.

In overeenstemming met het regeerakkoord, brengt het aan het Comité voorgelegde wetsontwerp deze minimumleeftijd vanaf 1 januari 2030 op 55 jaar en dit door de leeftijdsgrens elk jaar met één jaar te verhogen vanaf 2026.

1.2 Het rustpensioen van de zelfstandige

Momenteel bedraagt de wettelijke pensioenleeftijd 65 jaar. Het regeerakkoord voorziet dat:

- de huidige wettelijke pensioenleeftijd voorlopig blijft behouden. Vanaf 65 jaar heeft men toegang tot het rustpensioen, ook wanneer de loopbaan korter is dan 45 jaar;
- de pensioenleeftijd tegen 2025 wordt opgetrokken tot 66 jaar;
- de pensioenleeftijd tegen 2030 67 jaar zal bedragen.

In overeenstemming met het regeerakkoord, voorziet het wetsontwerp een verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd tot 66 jaar vanaf 1 januari 2025 en tot 67 jaar vanaf 1 januari 2030.

1.3 Het vervroegd pensioen

1.3.1 Algemeen principe

Voor het vervroegd pensioen geldt vandaag zowel een leeftijds- als een loopbaanvoorwaarde. In het regeerakkoord heeft de federale regering aangegeven om voor 2015 en 2016 de door de vorige regering voorziene verstrenging van deze voorwaarden, te behouden. Nadien wil ze de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden nog verder optrekken.

In dit verband legt het aan het Comité voorgelegde wetsontwerp de minimumleeftijd om een vervroegd pensioen te verkrijgen vast op:

- 62,5 jaar in 2017. De loopbaanvoorwaarde wordt daarbij vastgelegd op 41 jaar;
- 63 jaar vanaf 1 februari 2018. De loopbaanvoorwaarde wordt daarbij vastgelegd op 41 jaar wanneer het pensioen ten vroegste op 1 februari 2018 en uiterlijk op 1 januari 2019 ingaat.

De zelfstandige wiens pensioen vanaf 1 februari 2018 ingaat, kan een vervroegd rustpensioen verkrijgen op 62,5 jaar en de loopbaanvoorwaarde wordt vastgelegd op 41 jaar.

De zelfstandige wiens pensioen vanaf 1 februari 2019 ingaat, kan een vervroegd rustpensioen verkrijgen mits aan een loopbaanvoorwaarde van 42 jaar wordt voldaan.

Tabel 1 geeft het verloop van de geplande aanpassingen weer.

Tabel 1. Geplande aanpassing van de loopbaan- en leeftijdsvoorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen

	<i>Jaar ingang pensioen</i>	<i>Loopbaanvoorwaarde</i>	<i>Leeftijdsvoorwaarde</i>
Voorzien door de vorige regering	2015	40 jaar	61,5 jaar
	2016	40 jaar	62 jaar
Wetsontwerp	2017	41 jaar	62,5 jaar
	2018	41 jaar	63 jaar
	2019	42 jaar	63 jaar

1.3.2 De lange loopbanen

Voor zogenaamde "lange loopbanen" bestaan vandaag soepelere toekenningsvoorwaarden voor het vervroegd pensioen. Conform de regeling voor het vervroegd pensioen, zullen ook voor lange loopbanen de loopbaanvoorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen opgetrokken worden (Tabel 2).

Zo kan een zelfstandige die :

- in 2017 een loopbaan bewijst van 43 jaar, een vervroegd pensioen verkrijgen vanaf de leeftijd van 60 jaar en degene die een loopbaan van 42 jaar bewijst kan een vervroegd pensioen verkrijgen vanaf de leeftijd van 61 jaar.
- in 2018 een loopbaan van 43 jaar bewijst een vervroegd pensioen verkrijgen vanaf de leeftijd van 60 jaar en degene die een loopbaan van 42 jaar bewijst kan een vervroegd pensioen verkrijgen vanaf de leeftijd van 61 of 62 jaar.
- in 2019 een loopbaan bewijst van 44 jaar een vervroegd pensioen verkrijgen vanaf de leeftijd van 60 jaar en degene die een loopbaan van 43 jaar bewijst kan een vervroegd pensioen verkrijgen vanaf de leeftijd van 61 of 62 jaar.

Tabel 2. Afwijkingen inzake de loopbaan- en leeftijdsvoorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen

	<i>Jaar ingang pensioen</i>	<i>loopbaanvoorwaarde</i>	<i>leeftijdsvoorwaarde</i>
Voorzien door de vorige regering	2014	40 jaar	60 jaar
	2015	41 jaar	60 jaar
	2016	42 jaar	60 jaar
		41 jaar	61 jaar
Wetsontwerp	2017	43 jaar	60 jaar
		42 jaar	61 jaar
	2018	43 jaar	60 jaar
		42 jaar	61 of 62 jaar

	2019	44 jaar	60 jaar
		43 jaar	61 jaar of 62 jaar

1.3.3 Overgangsmatregelen

De volgende reeks overgangsmatregelen is voorzien.

Ten eerste, kan de zelfstandige een vervroegd rustpensioen verkrijgen op:

- 1 januari 2018 aan de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden die van kracht zijn in 2017 mits hij voldoet aan deze voorwaarden uiterlijk op 31 december 2017;
- januari 2019 mits hij uiterlijk op 31 december 2018 voldoet aan de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden die van kracht zijn in 2018.

Deze bepalingen zorgen ervoor dat alle zelfstandigen die aan de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voldoen respectievelijk tijdens het jaar 2017 en 2018 hun pensioen kunnen nemen op basis van dezelfde voorwaarden, wetend dat voor de pensioenen die ingaan op respectievelijk 1 januari 2018 en 2019 de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden in december van het voorafgaand jaar worden vastgelegd.

Het voorgelegde wetsontwerp voorziet ten tweede een overgangsmatregel voor degenen die de leeftijd van 59 en 58 jaar bereiken in 2016. Deze maatregel moet ervoor zorgen dat deze personen een vervroegd rustpensioen kunnen verkrijgen zonder langer te moeten blijven werken dan respectievelijk een of twee jaar ten opzichte van de situatie voor deze hervorming.

Tot slot is ook voorzien:

- in een behoud van recht zodat degenen die op een bepaalde datum, gelegen vóór 1 januari 2017, voldeden aan de geldende voorwaarden om een vervroegd rustpensioen te verkrijgen, die mogelijkheid ook vanaf 1 januari 2017 behouden.
- de maatregel, die ervoor zorgt dat degenen die geboren zijn vóór 1 januari 1956 en een loopbaan van minstens 32 kalenderjaren bewijzen op 31 december 2012 een vervroegd pensioen kunnen verkrijgen op de leeftijd van 62 jaar wanneer zij een loopbaan van minstens 37 jaar bewijzen, uitgebreid wordt tot degenen die in 2017 of later de leeftijd van minstens 62 jaar bereiken en 37 kalenderjaren bewijzen.

2 Budgettaire impact

2.1 *Het overlevingspensioen*

Tabel 3 toont de budgettaire impact van de hervorming van het overlevingspensioen voor het zelfstandigenstelsel.

Tabel 3. Budgettaire impact van de hervorming van het overlevingspensioen voor het zelfstandigenstelsel, in EUR

<i>Jaar</i>	<i>Besparing inzake overlevingspensioen in vergelijking met de oude wetgeving (leeftijdsgrens op 45 jaar)</i>	<i>Kost inzake toekenning van de overgangs-uitkering met betrekking tot de oude wetgeving (leeftijdsgrens op 45 jaar)</i>	<i>Besparing als gevolg van de verhoging van de leeftijdsgrens voor het overlevingspensioen van 45 naar 55 jaar</i>	<i>Besparing als gevolg van de progressieve verhoging van de leeftijdsgrens van 45 naar 50 jaar per 1 jan 2015</i>	<i>Bijkomende besparingen opzichte van de geldende wetgeving per 1 jan 2015</i>
	(a)	(b)	(a) – (b)= (c)	(d)	(c) – (d)
2025	1.568.223	1.568.223	0	0	0
2026	3.131.963	3.131.963	0	0	0
2027	4.690.483	3.131.963	1.558.520	42.435	1.516.085
2028	6.244.441	3.131.963	3.112.478	127.220	2.985.258
2029	7.792.419	3.131.963	4.660.456	253.335	4.407.121
2030	9.334.051	3.131.963	6.202.087	420.682	5.781.406
2031	10.868.609	3.131.963	7.736.646	622.334	7.114.312
2032	12.396.204	3.131.963	9.264.241	858.187	8.406.053
2033	13.916.063	3.131.963	10.784.100	1.185.091	9.599.009
2034	15.427.528	3.131.963	12.295.564	1.602.828	10.692.736
2035	16.929.427	3.131.963	13.797.464	2.096.449	11.701.015
2036	18.422.095	3.131.963	15.290.132	2.665.700	12.624.432
2037	19.904.991	3.131.963	16.773.027	3.233.327	13.539.700
2038	21.376.848	3.131.963	18.244.885	3.799.195	14.445.690
2039	22.838.040	3.131.963	19.706.076	4.363.151	15.342.925
2040	22.838.040	3.131.963	19.706.076	4.925.060	14.781.016
2045	23.612.565	3.131.963	20.480.602	7.697.300	12.783.302
2050	25.320.289	3.131.963	22.188.326	9.824.967	12.363.359
période stationnaire	26.076.969	3.131.963	22.945.006	10.581.647	12.363.359

Bron: Actuariaal, DG Zelfstandigen

2.2 Het rustpensioen

Tabel 4 toont de budgettaire impact van de hervorming van het rustpensioen voor het zelfstandigenstelsel.

Tabel 4. Budgettaire impact van de hervorming van het rustpensioen voor het zelfstandigenstelsel, in EUR

<i>Jaar</i>	<i>Verhoging tot 66 jaar in 2025</i>	<i>Verhoging tot 66 jaar in 2025 en tot 67 jaar in 2030</i>
2025	31.045.023	31.045.023
2026	30.180.598	30.180.598
2027	29.327.896	29.327.896
2028	28.487.815	28.487.815
2029	27.661.562	27.661.562
2030	26.850.422	57.013.380
2031	26.055.135	55.417.981
2032	25.277.785	53.852.361
2033	24.519.145	52.318.425
2034	23.781.318	50.819.485
2035	23.064.896	49.356.824
2040	19.871.740	42.707.711
2050	16.090.910	34.017.217
2060	15.379.626	31.740.693
2070 et suivantes	15.360.481	31.617.338

Bron: Actuariaal, DG Zelfstandigen

2.3 Het vervroegd pensioen

Tabel 5 toont voor het zelfstandigenstelsel de budgettaire impact van de verstrenging van de leeftijdsvoorwaarde. Vanaf 2020 betekent dit voor het stelsel een minderuitgave van ca. 14 miljoen EUR per jaar.

Tabel 5. Budgettaire impact van een verhoging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor het vervroegd pensioen¹

2017	4.706.651 EUR
2018	5.587.046 EUR
2019	11.451.113 EUR
2020 en volgende	13.909.470 EUR

Bron: Actuariaal, DG Zelfstandigen

¹ Het gaat dus om de budgettaire impact ten opzichte van de actuele wetgeving voor het jaar 2016. Het Actuariaal is voor deze raming uitgegaan van de assumptie dat voor de aanpassing van de voorwaarden volgend tijdspad wordt gevolgd:

		2017		2018		2019	
Normale loopbanen	Leeftijdsvoorwaarde	62,6		63		63	
	Loopbaanvoorwaarde	41		41		42	
Lange loopbanen	Leeftijdsvoorwaarde	60	61	60	61	60	61
	Loopbaanvoorwaarde	43	42	43	42	44	43

3 Het advies van het Comité

In zijn verslag 2014/13 boog het Comité zich uitgebreid over de pensioenmaatregelen die worden voorgesteld in het regeerakkoord van de regering Michel I. De maatregelen die in het voorgelegde wetsontwerp worden voorzien, vormen een onderdeel van dit regeerakkoord. Het Comité verwijst in zijn advies inzake de voorgestelde aanpassingen van de leeftijdsgrenzen naar zijn verslag 2014/03.

3.1 Het overlevingspensioen

Inzake het de wijziging van de minimale leeftijdsgrens voor het overlevingspensioen vermeldde het verslag 2014/03:

"Het Comité wenst te benadrukken dat er over gewaakt moet worden dat ook weduwen(aars) van zelfstandigen en zelfstandige weduwen(aars) onmiddellijk en zonder wachttijd, aanspraak moeten kunnen maken op een werkloosheidsuitkering wanneer zij op het ogenblik dat het recht op de overgangsuitkering ten einde loopt geen beroepsactiviteit hebben. Het recht op een werkloosheidsuitkering is vervolgens onderworpen aan de gewoonlijke voorwaarden en verplichtingen, zoals bepaald in de toepasselijke reglementering (o.a. KB van 25 november 1991 betreffende de werkloosheidsreglementering."

3.2 Het rustpensioen

Inzake het de wijziging van de wettelijke pensioenleeftijd vermeldde het verslag 2014/03:

"Het Comité meent dat de verhoging van de pensioenleeftijd een eerste goede stap vormt in de richting van een verlenging van de beroepsloopbanen.

Het is evenwel van mening dat terzelfdertijd prioritair werk moet worden gemaakt van het herbekijken van het geheel van mogelijkheden tot gelijkstelling aan het einde van de loopbaan. Het heeft immers weinig zin om via een verhoging van de pensioenleeftijd te streven naar langere loopbanen, wanneer die langere loopbanen deels worden gerealiseerd door tijdvakken van gelijkstelling."

In dit kader moet er nagedacht worden over de manier waarop de verhoging van de pensioenleeftijd een effect moet hebben in de andere takken van de sociale zekerheid, zoals arbeidsongeschiktheid en invaliditeit (en ook werkloosheid in het werknemersstelsel). Het kan niet de bedoeling zijn dat de personen die vandaag tot de leeftijd van 65 jaar in een gelijkgestelde periode zitten, louter als gevolg van deze

maatregel in de toekomst twee extra jaren gelijkstelling – en dus pensioen – opbouwen.

3.3 *Het vervroegd pensioen*

Inzake de voorgestelde overgangsmaatregelen vermeldde het verslag 2014/03:

"Het Comité is tevreden met de vooropgestelde verstrenging van de toegangsvoorwaarden tot het vervroegd pensioen. Het Comité wijst er wel op dat de spanning zal vergroten tussen degenen die na de leeftijd van 60 jaar effectief nog aan het werk zijn en degenen die niet meer aan het werk zijn, maar zich in een gelijkgestelde periode (invaliditeit, werkloosheid, SWT, enz.) bevinden:

- *Degenen die na de leeftijd van 60 jaar effectief nog aan het werk zijn, zullen hun vervroegd pensioen als gevolg van de verstrengingen moeten uitstellen. Het gaat om 86% van de zelfstandigen in deze leeftijdscategorie, tegenover 35% van de werknemers . Voor zelfstandigen betekent dit dat zij verder een eigen inkomen moeten genereren. Voor werknemers betekent dit dat zij verder in dienstverband moeten blijven werken, maar als zij ontslagen worden, ze in de categorie hieronder terechtkomen.*
- *Degenen die niet meer effectief aan het werk zijn, maar zich in een gelijkgestelde periode (invaliditeit, werkloosheid, brugpensioen/SWT, enz.) bevinden, ondervinden quasi geen enkel effect van de verstrenging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor het vervroegd pensioen. Het gaat om 14% van de zelfstandigen in deze leeftijdscategorie, tegenover 65% van de werknemers. Deze groep ontvangt een uitkering en bouwt gedurende de volledige gelijkgestelde periode, tot aan de wettelijke pensioenleeftijd (voorlopig 65 jaar), verder pensioenrechten en loopbaanjaren op.*

Het Comité is daarom van mening dat een verstrenging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarde voor het vervroegd pensioen gepaard zou moeten gaan met het aanpakken van de gelijkgestelde periodes (op het einde van de loopbaan). Zo niet, ondervinden enkel degenen die na de leeftijd van 60 jaar effectief nog aan het werk zijn (86% van de zelfstandigen en 35% van de werknemers) de gevolgen.

De overgangsmaatregelen die bij de verstrenging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarde worden voorgesteld, maken het volgens het Comité mogelijk om de filosofie van het langer werken meteen toe te passen op alle leeftijdscohorten, en dus ook op diegenen die zich momenteel aan het einde van hun loopbaan bevinden zonder dat deze groep evenwel al te abrupt strengere toegangsvoorwaarden worden opgelegd.

Tot slot wijst het Comité er nog op dat er moet over gewaakt worden dat een aanpassing van de toegangsvoorwaarden steeds in alle stelsels op een gelijkaardige wijze wordt doorgevoerd."

Het Comité brengt een gunstig advies uit over het voorgelegde wetsvoorstel.

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op
26 maart 2015:

**Veerle DE MAESSCHALCK,
Secretaris**

**Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter**